

Diagnoza

Innowacyjność polskiej gospodarki na tle innych państw

W Europejskim Rankingu Innowacyjności 2021 (ERI 2021) Polska pozostaje krajem określanym mianem *emerging innovator* (wschodzący innowatorzy – najstarsza grupa ze wskaźnikiem innowacyjności wynoszącym poniżej 70% średniej), ze wskaźnikiem innowacyjności wynoszącym 65,9% średniej UE¹ z roku 2014 (postęp z poziomu 51,3% średniej UE), ale jedynie ze wskaźnikiem 58,5% średniej UE z roku 2021 (nieznaczny spadek w stosunku do poprzedniego pomiaru z roku 2019 z poziomu 58,9% średniej UE w roku 2019). Europejski Ranking Innowacyjności 2021 pokazuje ogólny wzrost poziomu innowacyjności w UE, jednocześnie podkreślając proces konwergencji, w którym kraje o niższym wskaźniku innowacyjności notują większe przyrosty, niż kraje o wysokim poziomie wskaźnika. Poziom innowacyjności w UE pomiędzy rokiem bazowym 2014 a rokiem 2021 wzrósł o 12,5 punktów procentowych. W tym samym okresie zaobserwowano wzrost poziomu innowacyjności we wszystkich 27 państwach członkowskich, najbardziej widoczny na Cyprze, Estonii, Włoszech, Litwie oraz Grecji, gdzie wzrósł on o ponad 25 punktów procentowych. W porównaniu z rokiem 2018 największy wzrost innowacyjności odnotowały: Cypr, Hiszpania oraz Finlandia. Odnotować należy, że w ERI 2021 dokonano pewnych zmian w metodologii pomiaru i wprowadzono po raz pierwszy wskaźniki dotyczące wymiaru cyfryzacji oraz zrównoważonych innowacji.

Polska zajmuje 24. pozycję pod względem innowacyjności na 27 państw uwzględnionych w rankingu. Za Polską znalazły się Bułgaria i Rumunia oraz Łotwa. Bezpośrednio przed Polską znalazły się Chorwacja, Węgry i Słowacja. Najwyżej ulokowana w rankingu jest Szwecja (141% średniej UE).

W poszczególnych obszarach Polska, w rankingu 2021 r. zajęła następujące miejsca: **Zasoby intelektualne** – 14. miejsce, **Inwestycje przedsiębiorstw** – 18. miejsce, **Cyfryzacja** – 19. miejsce, **Wykorzystanie technologii informacyjnych** – 20. miejsce, **Finanse i wsparcie** - 20. Miejsce, **Kapitał ludzki** – 22. miejsce, **Wpływ na sprzedaż** – 23. miejsce, **Zrównoważenie środowiskowe** – 23. miejsce, **Powiązania** – 23. miejsce, **Atrakcyjność systemu badawczego** – 25. miejsce, **Innowatorzy** – 26. miejsce, **Wpływ na zatrudnienie** – 26. miejsce. Zauważyć trzeba, że w odnowionej wersji rankingu usunięta została kategoria *Tworzenie środowiska przyjaznego innowacjom*, w której Polska tradycyjnie osiągała wysokie pozycje.

W ocenie autorów Raportu, **mocne strony Polski to** zasoby intelektualne, cyfryzacja i wykorzystanie technologii informacyjnych. Wśród trzech najlepszych wskaźników znajdują się zastosowanie wzornictwa przemysłowego, odsetek osób z wyższym wykształceniem oraz wykorzystanie technologii związanych ze środowiskiem. Wzrost wskaźników w ciągu ostatnich dwóch lat wynika głównie z silnego wzrostu wskaźników takich jak innowacje w zakresie produktów i procesów biznesowych, penetracja sieci szerokopasmowych, zatrudnienie w innowacyjnych przedsiębiorstwach oraz publiczne nakłady na B+R. Z drugiej strony, Polska ma ponadprzeciętny udział nie-innowatorów bez skłonności do innowacji i wykazuje wyniki poniżej średniej dla wskaźników związane ze zmianą klimatu.

---

¹ Komisja Europejska. European Innovation Scoreboard 2021.

Niestety, nawet w kategorii, w której Polska sklasyfikowana jest najwyżej, jest to wynik poniżej średniej dla UE. **Ciąglej poprawy wymagają nadal przede wszystkim wskaźniki należące do najgorzej ocenionych wymiarów takich jak:** atrakcyjność systemu badawczego, czy innowatorzy.

Stan badań oraz inwestycji w obszarze GOZ prezentuje raport OECD „Making the Green Recovery Work for Jobs, Income and Growth”². Wynika z niego, że Polska jest liderem inwestycji w technologie środowiskowe, na które przeznaczają w 2018 r. ponad 8% całkowitych wydatków na B+R.

Potencjał B+R polskich przedsiębiorstw

W latach 2015–2019 wydatki na B+R w stosunku do PKB (GERD) stale rosły, za wyjątkiem roku 2016. Według danych GUS w 2018 r. wydatki na B+R wzrosły o prawie 25%, a w 2019 r. o 18,1%. W 2019 r. krajowe wydatki brutto na B+R(GERD) wyniosły 30,3 mld zł. Nakłady na B+R w stosunku do PKB wyniosły 1,32%. Największe w 2019 r. nakłady na działalność B+R zostały poniesione przez sektor przedsiębiorstw (BERD) – 19,0 mld zł (wzrost o 12,2%, w porównaniu z 2018 r.). Nakłady przedsiębiorstw w 2019 r. stanowiły 62,8% krajowych nakładów na B+R, co pokazuje wysoką skalę zaangażowania przedsiębiorstw w finansowanie badań, porównywalną do występującej w krajach będących liderami innowacji.

Warto podkreślić, że nakłady przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD) wzrosły z 0,38% w 2013 r. do 0,83% na koniec 2019 r.

Wzrost wartości BERD wynikał zarówno z rosnącej liczby przedsiębiorstw prowadzących i finansujących działalność B+R, jak i z większej przeciętnej wartości prowadzonych prac. Powinno to pozytywnie wpływać na implementację opracowywanych technologii do praktyki gospodarczej. **W tym kontekście wyzwaniem pozostaje jednak w dalszym ciągu zwiększenie poziomu wydatków na B+R generowanych przez sektor MŚP.** Udział MŚP w nakładach przedsiębiorstw na B+R w 2019 r. wynosił 33,6%. Jednocześnie duże przedsiębiorstwa wykazują się, na tle unijnym, niską aktywnością badawczo-rozwojową, zajmując 23. miejsce, wśród 27 państw UE.³

O zwiększonej aktywności przedsiębiorstw świadczy także coraz wyższy stopień wykorzystania ulgi podatkowej na prace B+R. Ulga ta staje się coraz bardziej popularna, a liczba firm dokonujących odpisu stale rośnie. W 2019 roku z tej ulgi skorzystało 1277 podatników CIT oraz 1192 podatników PIT, co oznacza, że z ulgi skorzystało o 34% więcej podmiotów gospodarczych niż w roku 2018.

Innym wskazaniem rosnącego zainteresowania działalnością B+R przez przedsiębiorstwa we współpracy z publicznymi organizacjami badawczymi jest postępujący wzrost zainteresowania „systemem wyzwania” wprowadzonym przez Sieć Badawczą Łukasiewicz.

Kolejnym miernikiem istotnym z tego punktu widzenia jest rozwój programu „Doktoratów wdrożeniowych”, których obecnie aktywnych jest ok. 1600. Absolwenci tej ścieżki kształcenia zasilają zarówno szeregi kadry organizacji badawczych, jak i firm. Prace doktorskie powstałe w ramach tego programu są wdrażane przez firmy zatrudniające doktorantów.

Współpraca nauki z biznesem jest także premiowana w ramach nowego mechanizmu ewaluacji działalności jednostek naukowych wprowadzonego na podstawie ustawy prawo o szkolnictwie

² Raport OECD „Making the Green Recovery Work for Jobs, Income and Growth”, 14 września 2020 r.

³ Enterprises with research and development (R&D) activities during 2016 and 2018 by NACE Rev. 2 activity and size class [INN_CIS11_INRD__custom_1028334], EUROSTAT.

wyższym i nauce. Kwestie transferu wiedzy, komercjalizacji wyników badań naukowych, tworzenia firm odpryskowych oraz realizacji wspólnych projektów z przedsiębiorcami są uwzględnione w kryteriach oceny poziomu doskonałości organizacji badawczych. Przyznawana ocena ma wpływ na wysokość finansowania budżetowego przyznawanego dla danej instytucji (pierwsza ewaluacja wg nowego schematu będzie przeprowadzona w 2022 r.).

W zakresie zwiększania współpracy organizacji badawczych z przedsiębiorcami wprowadzono także na mocy ww. ustawy specjalny mechanizm ułatwiający utworzenie przez uczelnie oraz inne organizacje badawcze specjalnych spółek kapitałowych (tzw. spółek celowych) w celu obejmowania udziałów w firmach komercjalizujących wyniki badań naukowych oraz w celu realizacji przedsięwzięć z zakresu infrastruktury badawczej lub zarządzania taką infrastrukturą. W okresie ostatnich 5 lat powstało w Polsce ok. 30 spółek celowych, które uczestniczyły w powstaniu i objęły udziały w 185 firmach typu spin-off, w których głównymi udziałowcami są pracownicy naukowcy uczelni lub instytutów naukowych. Spółki te pozyskały łącznie inwestycje od funduszy wysokiego ryzyka w kwocie ok. 70 mln zł oraz środki na projekty badawczo rozwojowe w kwocie ok. 140 mln zł.

Dostęp do finansowania działalności B+R+I przedsiębiorstw

W gronie MŚP szczególnie istotne są innowacyjne spółki na wczesnych etapach rozwoju, tj. *start-upy* (spółki na etapie prac nad opracowaniem innowacyjnego produktu/usługi oraz założeń modelu biznesowego) oraz *scale-upy* (spółki mające za sobą początkowy etap tworzenia innowacyjnego produktu/usługi, umacniające swoją pozycję na rynku, których celem jest dalszy rozwój i ekspansja)⁴. Chociaż większość z tego rodzaju przedsięwzięć nie odnosi sukcesu, to są wśród nich takie, które w stosunkowo krótkim czasie przekształcają się w korporacje transnarodowe o wielomilionowych przychodach. Szybko rosnące spółki odgrywają ważną rolę w tworzeniu nowych, wysokiej jakości miejsc pracy, a ich działalność wpływa pozytywnie na wzrost produktywności, innowacyjności, kreatywności oraz rozwoju nowych technologii w różnych segmentach gospodarki. Dlatego też potrzebna jest dalsza konsekwentna budowa ekosystemu start-upowego w Polsce. W szczególności należy zadbać o komercjalizację pomysłów wywodzących się z uczelni i popularyzację przedsiębiorczości wśród absolwentów uczelni.

Istotne dla rozwoju młodych, innowacyjnych przedsiębiorstw są działania mające na celu wzmacnianie rynku *venture capital* (VC), którego rolą jest finansowanie i wspieranie rozwoju innowacyjnych, ale i obarczonych ponadprzeciętnym ryzykiem spółek. Zgodnie z *Europejskim Rankiem Innowacyjności 2021* Polska pod względem rozwoju rynku VC znajduje się nadal w grupie wschodzących innowatorów, choć w ostatnich latach nastąpił zauważalny postęp w tej dziedzinie, na co duży wpływ miały środki unijne z perspektywy 2007–2013 oraz 2014–2020. Biorąc pod uwagę, iż rozwój sektora VC jest procesem wieloletnim, w dalszym ciągu niezbędna jest interwencja publiczna w tym obszarze.

Zasoby kadrowe polskiej gospodarki z uwzględnieniem sektora B+R

W okresie 2015–2018 o ok. 30% wzrosła również liczba osób pracujących w B+R, przy czym prawie cały ten wzrost dotyczył sektora przedsiębiorstw, co jest szczególnie pożądane z perspektywy dostosowania prowadzonych prac do realiów rynkowych i możliwości ich przełożenia na nowe, innowacyjne produkty lub procesy. Ponadto, w Polsce w 2018 r. udział eksportu produktów

---

⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Przyszli liderzy Europy: inicjatywa na rzecz przedsiębiorstw typu start-up i przedsiębiorstw scale-up*, SWD(2016) 373 final.

wysokiej techniki w eksporcie ogółem kształtował się na niskim poziomie porównywalnym do poprzedniego roku (8,3% wobec 8,4% w 2017 r.). Udział importu wyrobów wysokiej techniki w imporcie ogółem zmniejszył się z 12,1% do 11,7%. Eksport wyrobów high-tech wzrósł z 74,2 mln zł do 79,3 mln zł, a import – z 106,2 mln zł do 113,9 mln zł, przy czym najwyższy udział zarówno w eksporcie, jak i imporcie stanowiły produkty wysokiej techniki zaliczane do elektroniki-telekomunikacji (odpowiednio 29,7% i 38,2%).⁵

W badaniu European Skills Index (ESI) z 2020 r. mierzącym poziom efektywności systemu kwalifikacji i umiejętności w krajach europejskich (UE, Islandia, Norwegia, Szwajcaria) Polska zajęła 11. miejsce na 31 państw, jednak słabo wypadła pod względem rozwijania umiejętności, zajmując 18. miejsce. **Poprawy wymaga też poziom zaawansowanych umiejętności informatycznych (High computer skills)**⁶. Jest to szczególnie istotne w kontekście systematycznie rosnącego znaczenia umiejętności cyfrowych i z tzw. obszaru STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics).

Szacuje się jednocześnie, że około połowa obecnie wykonywanych zawodów zniknie do 2030 r., co ma bezpośredni związek z automatyzacją i robotyzacją rynku pracy, wzrostem znaczenia umiejętności cyfrowych oraz obszaru STEM⁷. Automatyzacja i robotyzacja oznaczają też nowe role pracowników firm, które będą zmieniały się zdecydowanie szybciej i częściej pod wpływem nowych technologii niż dotychczas. Pracownik nie będzie już mógł przez całą karierę korzystać z tych samych nabytych kompetencji. W celu zapewnienia kompatybilności pomiędzy rozwijającą się technologią i procesem produkcji, a siłą roboczą konieczne będzie zapewnienie możliwości ciągłego rozwijania umiejętności, podnoszenia kompetencji i szkolenia się pracowników, a także nabywania przez nich nowych kwalifikacji, w tym kwalifikacji włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Kluczową zdolnością może stać się sama umiejętność szybkiej nauki i dostosowania do zmiennych warunków niż stały zestaw specjalistycznych kompetencji. Model biznesowy przedsiębiorstw będzie wymagał znacznego uelastyczenia w kierunku tzw. „zwinnego zarządzania” (agile management). Standardowe schematy działania ustąpią miejsca procesom dostosowawczym i ciągłej optymalizacji w oparciu o przetwarzane w czasie rzeczywistym dane cyfrowe.

Dodatkowo przejście na nowy model gospodarczy ukierunkowany na ograniczenie powstawania odpadów (gospodarka o obiegu zamkniętym) wymagać będzie umiejętności przedsiębiorstw w obszarze projektowania pozwalającego na utrzymanie produktów w gospodarczym obiegu tak długo jak to możliwe, a następnie wykorzystanie poszczególnych ich elementów w postaci surowców wtórnych w innych procesach produkcyjnych.

Charakterystycznym dla polskiego rynku pracy problemem jest również odpływ wysoko wykwalifikowanych pracowników do innych krajów. Polska jest krajem o najbardziej ujemnym bilansie migracji specjalistów w UE.

Duży problem stanowi rozdźwięk między kompetencjami i kwalifikacjami pracowników, w szczególności nabytymi w edukacji formalnej (w szkołach i na uczelniach) a oczekiwaniami pracodawców. Zgodnie z wynikami badania prowadzonego przez Randstad w 2019 r. ponad 1/4 pracodawców zatrudniła mniejszą niż założona liczbę pracowników spełniających ich oczekiwania, a 15% musiało obniżyć wymagania⁸. Prognozy wskazują, że problemy z pozyskaniem pracowników będą narastać, co jest wynikiem głównie niekorzystnej sytuacji demograficznej⁹ oraz zmian

⁵ Nauka i technika w 2018 r., GUS, Warszawa 2019 r., s. 86.

⁶ European Skills Index, Cedefop, Luxembourg 2019 r.

⁷ Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Aktualne trendy i wyniki badań. PARP, Warszawa 2019 r.

⁸ Instytut badawczy Randstad. Plany pracodawców. Wyniki 39 edycji badania. Warszawa 2019 r.

⁹ W 2050 r. udział osób powyżej 65 r.ż. wśród ogółu ludności Polski wyniesie 32,7% – dla porównania w 2018 r. wynosił 17,2%.

technologicznych. Przykładowo obecna luka kompetencyjna w sektorze ICT w Polsce określona jest na poziomie 50.000 wakatów w ramach różnych specjalizacji i poziomów zaawansowania. Kluczowe zatem jest wsparcie pracowników w rozwijaniu umiejętności oraz nabywaniu nowych kwalifikacji, w tym kwalifikacji włączonych do ZSK – co zostało podkreślone w części szczegółowej „Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030” (Obszar oddziaływania V. Rozwijanie i wykorzystanie umiejętności w miejscu pracy), a także dbanie o dostosowanie kompetencji przyszłych pracowników do rzeczywistych potrzeb firm z sektora ICT już na etapie kształcenia w szkołach ponadpodstawowych.

Trendy te mają swoje przełożenie na oczekiwania pracodawców względem pracowników. Według badań prowadzonych w ramach projektu Bilans Kapitału Ludzkiego w 2019 r. zmniejszyło się znaczenie wieku, jako jednego z wymagań (obok wykształcenia, doświadczenia, płci i znajomości języka obcego) pracodawców wobec pracowników na kluczowych stanowiskach. Jednocześnie kompetencje kognitywne (uczenie się nowych rzeczy, pomysłowość, kreatywność, analiza informacji i wyciągania wniosków) razem z samoorganizacyjnymi i interpersonalnymi w 2019 r. należały do najwyższej cenionych przez pracodawców.

Poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw

Na tle nakładów na B+R trendy w zakresie innych wydatków rozwojowych firm prezentują się mniej korzystnie. W 2019 r. nakłady poniesione na działalność innowacyjną w grupie przedsiębiorstw przemysłowych ukształtowały się na poziomie nieznacznie niższym niż w roku poprzednim (o 0,9%) i wyniosły 23,2 mld zł, natomiast w grupie przedsiębiorstw usługowych nakłady wzrosły do 15,4 mld zł (o 17,6%). Nakłady na działalność innowacyjną w 2019 r. poniosło 14,4% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 8,5% usługowych (wobec odpowiednio 15,7% i 10,0%).

Skłonność przedsiębiorstw do prowadzenia działalności innowacyjnej (mierzona jako odsetek firm innowacyjnych) w latach 2010–2017 utrzymywała się na niskim poziomie. Działalność innowacyjną prowadziło w tym okresie od 14,4% do 16,1% firm. Niewielkie zmiany w tym zakresie są widoczne najnowszym raporcie GUS dotyczącym działalności innowacyjnej przedsiębiorstw. W latach 2017–2019 udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 21,7%, a w usługach – 13,7%¹⁰. **Jednocześnie widoczne są dysproporcje pod względem poziomu aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw w podziale na kategorie wielkości przedsiębiorstw, sektory oraz poziomy techniki.**

Mało korzystnie wypadają także inne wymiary innowacyjności polskich firm. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych wprowadzonych na rynek w latach 2017–2019 w przychodach ze sprzedaży ogółem – ekonomiczny efekt innowacji – wyniósł w 2019 r. dla przedsiębiorstw przemysłowych i 9,3%. W firmach usługowych ten wskaźnik wyniósł 3,0%). **Niska jest także skala stosowania rozwiązań z zakresu ochrony własności przemysłowej.** Zaledwie 3,1% polskich firm przemysłowych i 0,9% usługowych dokonało zgłoszeń do UPRP wynalazków, podobnie znaków towarowych (odpowiednio 4% i 4,3%), wzorów przemysłowych (1,3% i 0,4%) oraz wzorów użytkowych (1,5% i 0,7%). Zaledwie 9,5% polskich firm przemysłowych i 8,4% usługowych współpracuje w zakresie innowacji z innymi podmiotami.¹¹

Niska aktywność firm w działalności innowacyjnej, w tym prowadzenia prac B+R, jest efektem występujących barier. Firmy nieaktywne innowacyjnie w latach 2017–2019, jako powody braku podejmowania działalności innowacyjnej, wskazywały najczęściej na przekonanie, że w danej

¹⁰ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2017-2019, GUS, Warszawa, Szczecin, 2020 r., s. 27.

¹¹ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, PARP, Warszawa 2020 r.

branży innowacje nie są niezbędne dla osiągnięcia przewagi rynkowej (41% ogółu firm nieaktywnych innowacyjnie). Kolejne powody to brak uzasadnienia dla podejmowania działalności innowacyjnej z uwagi na skalę działalności (23%) oraz brak wystarczających środków finansowych (19%). Ponadto 9% firm wskazuje brak odpowiednich kadr i wiedzy. Z kolei firmy aktywne innowacyjnie w latach 2017–2019, jako kluczowe bariery w rozwoju działalności innowacyjnej, wskazują silną konkurencję w branży (55% wskazań), bariery administracyjne związane z biurokracją, podejściem urzędników do przedsiębiorców (45%), skomplikowane i nieprzystosowane do specyfiki działalności innowacyjnej przepisy prawa (42%). Na niedostatek wykwalifikowanych pracowników o wysokich kompetencjach wskazuje aż 41% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw.

Przyczyną niezadowolających wyników polskich przedsiębiorstw w zakresie innowacyjności, może być również ograniczona współpraca jaką podejmują przedsiębiorcy z innymi podmiotami w procesie innowacyjnym. Jeśli taka współpraca ma miejsce, to często ma charakter incydentalny. Główną przyczyną niewielkiej skali współpracy jest ograniczone zaufanie, jakim darzą się obie strony oraz ocena niezbyt dużych korzyści, jakie z takiej współpracy mogą płynąć¹². Jak wynika z Monitoringu innowacyjności polskich przedsiębiorstw, prowadzonego przez PARP, w zakresie działalności innowacyjnej firmy współpracują z klientami (70% firm aktywnych innowacyjnie w latach 2017–2019), dostawcami (46%), z innymi przedsiębiorstwami z branży (22%). Współpracę na rzecz innowacji z sektorem nauki wykazuje najmniejszy odsetek badanych przedsiębiorstw (1–2% w zależności od typu podmiotu).

Potencjał sektorów kultury i kreatywnych

Sektory kultury i kreatywne (SKK) stanowią istotny czynnik dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i pobudzania innowacyjności. W ostatnich latach, według danych GUS, rośnie liczba przedsiębiorstw, których działalność zaliczana jest do przemysłów kultury i kreatywnych. W 2019 r. osiągnęła poziom 121,5 tys. podmiotów działających w różnych dziedzinach szeroko rozumianej kultury (wzrost o 3,6% w porównaniu z 2018 r.).¹³

Wielkość polskich SKK, w zależności od metodologii badawczej, szacuje się od 21,8 mld zł¹⁴ do 30 mld zł¹⁵ wartości dodanej, co stanowi ok. 2% wartości dodanej wytwarzanej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe. Wartość dodana dla gospodarki wytworzona w małych, średnich i dużych przedsiębiorstwach SKK była wyższa od średniej wartości dodanej wytwarzanej przez przedsiębiorstwa niefinansowe w odpowiednich klasach ogółem.

Przedsiębiorstwa SKK, ze względu na swoją specyfikę, nie powinny być postrzegane jak typowe przedsiębiorstwa gospodarcze. Wytwarzane w nich produkty i usługi są projektowane i produkowane w znacznym stopniu przez osoby z wykształceniem artystycznym, powstają w oparciu o własność intelektualną, a ich innowacyjny, kreatywny i artystyczny charakter utrudnia oszacowanie ryzyka inwestycyjnego w znacznie większym stopniu, niż ma to miejsce w przypadku działalności innego rodzaju podmiotów gospodarczych.

Poziom ucyfrowienia polskich przedsiębiorstw

Polskę cechuje relatywnie niski poziom cyfryzacji. W zestawieniu wspomnianego już wcześniej indeksu gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI 2020) Polska zajmuje 23. miejsce w grupie 28 państw członkowskich UE. W zakresie integracji technologii cyfrowych w biznesie (jeden z

¹² Monitoring innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Wyniki III edycji badania 2020., PARP, 2020 r.

¹³ Przemysły kultury i kreatywne w 2019 r., Informacja sygnałowa, GUS, 2021 r.

¹⁴ Przemysły kultury i kreatywne w latach 2014-2016, GUS, Warszawa, Kraków, 2018 r.

¹⁵ Znaczenie gospodarcze sektora kultury w Polsce w latach 2008–2015, Instytut Badań Strukturalnych, 2017 r.

pięciu obszarów, które składają się na wskaźnik DESI) Polska zajmuje 25. miejsce (gorzej wypadła jedynie Rumunia, Węgry i Bułgaria). Polska cechuje się drugim najniższym w UE odsetkiem przedsiębiorstw o bardzo wysokim i wysokim Indeksie Intensywności Cyfrowej oraz trzecim najwyższym odsetkiem firm o bardzo niskim Indeksie. **Polska jest też krajem z drugim najniższym w UE odsetkiem firm wykorzystujących usługi *cloud computing* o średnio wysokim poziomie zaawansowania.**¹⁶

Ważnym wymiarem cyfryzacji jest wykorzystanie robotów w przedsiębiorstwach. W 2019 r. roboty w swojej działalności wykorzystywało jedynie 7,5% przedsiębiorstw w Polsce, w tym roboty przemysłowe – 5,7%, a roboty usługowe – 2,9%. Inteligentnych maszyn używało 28,4% dużych przedsiębiorstw, 12,4% średnich firm oraz tylko 5,7% małych. Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, najczęściej stosowały je przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego (14,7%), najrzadziej – firmy zajmujące się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (1,8%). Robotów usługowych najchętniej używano w przedsiębiorstwach związanych z administrowaniem i działalnością wspierającą (5,7%) oraz naprawą i konserwacją komputerów i sprzętu komunikacyjnego (5,6%), natomiast robotów przemysłowych – w sekcji przetwórstwo przemysłowe (13,6%).

Jednocześnie w raporcie „*Digi Index, 2020, Poziom digitalizacji produkcji w Polsce*”¹⁷ polski przemysł produkcyjny uzyskał 1,9 punktu, co wskazuje na **pilną potrzebę przyspieszenia transformacji cyfrowej** (w skali od 1-4 pkt, gdzie wynik poniżej 2 pkt. oznacza alarmująco niski poziom cyfryzacji; liderzy przemysłu 4.0 osiągają wartości powyżej 3.5 pkt).

Poziom zazielenienia polskich przedsiębiorstw

Wpływ na poziom innowacyjność gospodarki ma także transformacja w kierunku GOZ. Wymaga ona szczególnie innowacyjnego podejścia i rozwoju nowoczesnych technologii szczególnie w zakresie zagospodarowywania odpadów i przetwarzania ich w charakterze surowców wtórnych. Bardzo ważny w polskich uwarunkowaniach jest rozwój technologii obiegu wody i zagospodarowania odpadów powstałych w wyniku działalności przemysłu wydobywczego i sektora energetyki.

Z raportu Ecoinnovation scoreboard z 2019 r.¹⁸ wynika, że obecnie Polska jest jednym z krajów, które od 2010 roku utrzymują się na niskim miejscu w europejskiej tabeli wyników ekoinnowacji. **W edycji 2019 r. zajęła piąte od końca miejsce w unijnym rankingu ekoinnowacji z wynikiem znacznie poniżej średniej UE (59 na 100).** Polska osiąga gorsze wyniki w czterech z pięciu elementów uwzględnianych w raporcie, szczególnie słabo pod względem inwestycji w badania i rozwój oraz innowacje i inwestycje w zielone technologie na wczesnym etapie, a także w działalność gospodarczą związaną z ekoinnowacjami. Rozwój ekoinnowacji w Polsce przebiega powoli, ponieważ przedsiębiorstwa nie wykorzystują w pełni potencjału środków publicznych (głównie z funduszy strukturalnych UE) na rozwój technologii środowiskowych. Wciąż niedoceniany jest potencjał innowacji ekologicznych. Wiele firm nie traktuje ekoinnowacji jako źródła przewagi konkurencyjnej i nie dostrzega ekonomicznych korzyści z wprowadzania ekoinnowacyjnych rozwiązań. Najistotniejsze bariery dla ekoinnowacji w Polsce mają głównie charakter ekonomiczny, obejmując wysokie koszty realizacji, utrudniony dostęp do kapitału, niepewny zwrot z inwestycji. Ecoinnovation Scoreboard jednoznacznie wskazuje, że szansą zmiany tej sytuacji mogą być m.in. znaczne inwestycje ze źródeł unijnych i krajowych.

¹⁶ Digital Intensity Index (DII) mierzy wykorzystanie różnych technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach:

https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=67076

¹⁷ <https://new.siemens.com/pl/pl/o-firmie/raporty-siemens/digi-index.html>

¹⁸ https://ec.europa.eu/environment/ecoap/indicators/index_en

Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw

Poziom umiędzynarodowienia polskiej gospodarki dynamicznie rośnie na przestrzeni ostatnich lat. W latach 2010–2018 r. relacja eksportu wyrobów i usług do PKB zwiększyła się z ok. 40% do ok. 56%. W 2016 r. pierwszy raz w historii polska gospodarka stała się bardziej zależna od popytu zewnętrznego niż krajowego. Eksport jest silnym motorem rozwoju firm i całej gospodarki. W latach 2011–2018 rósł on bardzo szybko, w dużej mierze będąc niewrażliwym na zmiany koniunktury u naszych partnerów handlowych. W 2018 r. zwiększył się on o 8,9%, a więc zdecydowanie bardziej wyraźnie niż popyt wewnętrzny (3,5%).

Polska gospodarka wciąż nie wypracowała dostatecznie silnej marki narodowej, co przekłada się na mniejszą konkurencyjność przedsiębiorstw krajowych na rynkach międzynarodowych. Silna marka, rozpoznawalna międzynarodowo, pozwala sprzedawać ten sam produkt przy wyższej marży w stosunku do konkurencji. Jej brak oznacza zepchnięcie producenta do konkurencji ceną i kosztami produkcji. Dlatego stworzenie silnych marek branżowych reprezentatywnych dla Polski, a jednocześnie wpisanych w Krajowe Inteligentne Specjalizacje, stanowi wyzwanie na kolejne lata.

Zgodnie z rekomendacjami raportu Fundacji Instytut Nowej Europy pt. „Branding Polski: Budowanie marki narodowej i rekomendacji dla Polski”¹⁹ (listopad 2020 r.) konieczne jest stosowanie ujednoliconej komunikacji marketingowej marki Polska za granicą przez instytucje odpowiedzialne – działania te zostały już rozpoczęte, należy je jednak kontynuować i wzmacniać. Należy również wzmacniać koordynację promocji Polski za granicą (działania międzyresortowe, ale także koordynacja między poziomem krajowym i regionalnym), co pozwoli na bardziej efektywną koordynację i realizację działań marketingowych. System taki mógłby pozytywnie wpłynąć na synergię inicjatyw oraz unikanie redundancji działań.

W Polsce projektowane i produkowane są produkty i usługi odpowiadające światowym standardom w wielu dziedzinach takich jak na przykład IT, technologie obiegu zamkniętego, OZE, niskoemisyjne środki transportu, budownictwo czy biotechnologia. Promocja wybranych branż pozwoli na kreację i wzmocnienie wizerunku marki polskich produktów danej branży na rynkach międzynarodowych, jako spełniających te najbardziej wymagające normy jakości. Zogniskowanie działań promocyjnych na najważniejszych światowych wydarzeniach i imprezach, pozwoli uzyskać maksymalny efekt promocyjny i najwyższą efektywność przekazu, mierzoną jako stosunek nakładów finansowych do wzrostu sprzedaży promowanych produktów.

Instytucje otoczenia biznesu, klastry

Wyniki badań przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Rozwoju (obecnie Min. Rozwoju i Technologii)²⁰ wskazują na szeroką różnorodność w poziomie świadczonych usług przez akredytowane Ośrodki Innowacji, jak również na brak wyspecjalizowania się ośrodków w konkretnym typie usług lub zakresie tematycznym.

Badania w zakresie instytucji otoczenia biznesu (IOB) wskazują na konieczność specjalizacji instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne w kierunku określonych funkcji i specjalizacji tematycznych (np. przemysł 4.0, cyfryzacja, GOZ, gospodarka niskoemisyjna) jak również zwiększenia ich wzajemnej współpracy w celu świadczenia przedsiębiorcom kompleksowych usług. Powinny one zaspokajać potrzeby przedsiębiorcy na każdym etapie jego

¹⁹ <https://ine.org.pl/branding-polski-budowanie-marki-narodowej-i-rekomendacje-dla-polski/>

²⁰ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/raporty-dotyczace-instytucji-otoczenia-biznesu>

rozwoju: od pomysłu biznesowego, poprzez projektowanie, prototypowanie, testowanie, łącznie z wdrożeniem i wprowadzeniem produktu/usługi na rynek krajowy czy zagraniczny.

Z badania „Potrzeby klastrów w Polsce” zleconego w 2019 r. na potrzeby prac Grupy roboczej ds. polityki klastrowej, którego wyniki zostały odzwierciedlone w dokumencie strategicznym Kierunki rozwoju polityki klastrowej po 2020 r.²¹ wynika, że **największą barierę w rozwoju klastrów stanowi brak finansowania zewnętrznego**. Finansowanie to klastry zamierzają przeznaczyć na infrastrukturę badawczą i demonstracyjną, zasoby komunikacyjne oraz rozwój zasobów kadrowych i podnoszenie ich kompetencji oraz nabywanie nowych kwalifikacji, w tym kwalifikacji włączonych do ZSK.

Z przeglądu działań Krajowych Klastrow Kluczowych (KKK) przeprowadzonego przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii oraz badania Benchmarkingu klastrów, prowadzonego cyklicznie na zlecenie PARP wynika, że KKK podejmują wiele inicjatyw sprzyjających podnoszeniu innowacyjności gospodarki, m.in.: doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie optymalizacji procesów produkcyjnych, pomoc we wdrażaniu nowych technologii, doradztwo proinnowacyjne. Współpracują przy tworzeniu kierunków studiów, organizują wizyty dla uczniów w firmach, staże i praktyki zawodowe oraz zapewniają idealne środowisko dla rozwoju nowych firm. Ostatnia edycja ww. badania wykazała też słabe strony klastrów w Polsce, do których należą: działalność B+R, transfer wiedzy, ochrona własności przemysłowej, inkubacji nowych podmiotów, dostępność usług proinnowacyjnych w klastrach.

Koncentracja interwencji na wzmocnieniu potencjału i kompetencji Ośrodków Innowacji oraz klastrów, jak również na tworzeniu Centrów testów i eksperymentowania technologicznego Sztucznej Inteligencji (TEF), przyczyni się do zapewnienia świadczenia zaawansowanych, wyspecjalizowanych i dostosowanych do aktualnych trendów usług proinnowacyjnych na rzecz przedsiębiorców. Wsparcie konsorcjów Ośrodków Innowacji przyczyni się do rozwoju centrów innowacji, zdolnych do zapewnienia kompleksowej obsługi firm w obszarze istotnych dla gospodarki specjalizacji technologicznych. Prowadzone działania zakładają istotny wzrost profesjonalizacji zarządzania w Ośrodkach Innowacji i klastrach, które osiągnęły odpowiedni potencjał rozwoju oraz ich wykorzystanie, jako akceleratorów innowacyjności, kooperacji międzyregionalnej i międzynarodowej oraz liderów transformacji przemysłowej w kierunku gospodarki 4.0.

---

²¹ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/krajowe-klastry-kluczowe>